

Om te delen
met je buren!

Een goede tuin maakt pesticiden overbodig

Tekst en tekeningen **Lies Rottiers** Foto **François De Heel**

Nu openbare besturen geen pesticiden meer mogen gebruiken, doen we graag nog eens uit de doeken hoe je een tuin zonder pesticiden doet groeien en bloeien. Want Velt ziet natuurlijk het liefst álle tuinen pesticidenvrij! Je tuin zonder pesticiden beheren gaat heel goed als je met de natuur meewerkt in plaats van er tegenin te gaan. Een goed ontwerp is gericht op problemen voorkomen en op een vlot beheer. In dit artikel leggen we uit hoe je start. Welke groenvorm komt waar? In de volgende *Seizoenen* belichten we een aantal groenvormen met hun specifieke aandachtspunten.

Tuinen zonder gif

Sinds 1 januari 2015 mogen openbare besturen in Vlaanderen geen pesticiden meer gebruiken, tenzij voor een specifiek en afgebakend probleem, en met toestemming van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM). Ook privéterreinen met een openbaar karakter moeten aan strengere regels voldoen. Als deze terreinen voor kwetsbare doelgroepen bedoeld zijn, dan mag men hier geen pesticiden meer gebruiken. Kwetsbare doelgroepen zijn kinderen, zieken en ouderen. Het gaat dus over crèches, scholen, rusthuizen, ziekenhuizen etc.

Samen met de VMM willen we duidelijk maken dat pesticiden overbodig zijn. Velt informeert over het ontwerp en het beheer in de ecologische tuin. De VMM geeft informatie met de website www.zonderisgezonder.be, zowel voor openbare besturen als voor mensen met een tuinprobleem. Een goed begin is het halve werk; dat geldt zeker voor een tuin. Door op voorhand een goed ontwerp te maken, voorkom je heel wat onnodig werk en problemen zoals planten die niet willen groeien of ongewenste kruidgroei. Hoe een ecologisch tuinontwerp daarbij helpt, lees je hier!

Observeer je tuin

In een tuin gebeurt er heel wat: eten, lezen, spelen, groenten telen, ontspannen ... Bovendien moet de tuin er ook nog het hele jaar mooi uitzien. Een goed ontwerp maken is dus een complex proces. Je zult op flink wat vragen een antwoord moeten geven: waar ligt de tuin, hoe is hij georiënteerd, hoe ziet de omgeving eruit, wat zijn de wensen van de mensen die er wonen, wat zijn de bodemeigenschappen van het perceel en hoe zit het met zon en schaduw?

Het is interessant om een bodemanalyse te laten uitvoeren voor je van start gaat. Dan weet je zeker op welk bodemtype je tuiniert. Zon en schaduw in je tuin kun je zelf in kaart brengen op een tekening. Observeer waar de zon in je tuin komt op 21 maart of 21 september en gedurende welke tijdspanne. Zones met meer dan zes uur zon zijn geschikt voor planten die volop zon vragen. Zones met zes tot drie uur zon noemen we 'halfschaduw' en plekken met minder dan drie uur zon zijn schaduwrijk.

Breng ook 's middags en 's avonds de zon- en schaduwplekken in kaart.

Voor een ecologisch tuinontwerp zijn de bodem en de hoeveelheid zonneschijn een vast gegeven. Al de rest – wat komt waar, welke planten komen er, welke materialen worden gebruikt – wordt daarop gebaseerd. Met kennis van de natuurlijke successie, de verschillende groenvormen en de standplaatsvereisten van planten maak je een ontwerp dat past, dat succesvol is en waarvan het onderhoud is afgestemd op wat haalbaar is.

Natuurlijke successie in de ecotuin

Het is niet zo dat een tuin 100 procent 'natuur' is, maar een tuin is wel een buitenruimte waar planten groeien en beestjes op bezoek komen. Hij is bovendien blootgesteld aan alle mogelijke weersomstandigheden. Een tuin is dus geen statisch geheel; er spelen zich allerlei natuurlijke processen af. Door daarmee rekening te houden bij de inrichting en de aanplanting van een tuin, bespaar je je mogelijke teleurstellingen en onnodig werk. Als je de natuurlijke successie van planten begrijpt, kun je redelijk goed voorspellen wat er met je tuin gaat gebeuren en wat je moet doen om je tuin te houden zoals jij hem wilt.

Een braak stuk grond wordt al snel ingenomen door pionierplanten. Hun zaadjes kunnen jarenlang in de grond zitten, totdat ze bij het verstoren van de grond opeens weer licht zien. Na een regenbui ontkiemen en groeien ze razendsnel en ze krijgen nog hetzelfde jaar bloemen. Het zijn vaak ijle planten, denk maar aan harig knopkruid, klaprozen en kamille. Deze planten zijn perfect voor een bloemenakker, maar ze duiken vaak ook op waar ze niet gewenst zijn.

Tussen deze pioniers kan, als de bodem verder niet verstoord wordt, graszaad dat komt aangewaaid een plek vinden om te kiemen. Gras doet er wat langer over om te groeien, maar het vormt een compact geheel met een dicht wortelstelsel. De bodem krijgt een dikke groene deken en voor de pioniers is er op den duur geen ruimte meer. Planten als margrietten, madeliefjes en boterbloemen vinden wel een plek tussen de grassen en vormen samen een bloeiend grasland of een bloemenweide.

Wordt een grasland niet gemaaid of begraaasd, dan zorgt de jaarlijkse cyclus van groei en afsterving voor een groeiende rijkdom aan organisch materiaal en voedingsstoffen in de bodem. Ideaal voor de wat stevigere, meerjarige kruiden die hoog opschieten: koninginnen- of leverkruid, smeerwortel, brandnetel en kaasjeskruid bijvoorbeeld. We noemen ze ruigteplanten en je vindt er vele van terug onder de vaste planten in bloemenborders.

Na verloop van tijd ontwikkelen zich ook houtige gewassen, struiken dus. Er ontstaat een dichte begroeiing met soorten zoals wilde braam, meidoorn en hier en daar jonge boompjes van berk en wilg. Binnen dit dichte struweel kunnen zich ook boomsoorten ontwikkelen die in een jong stadium liever schaduw dan zon hebben, zoals beuken. Al duurt het wel enkele tientallen jaren, uiteindelijk ontstaat er een bos met hoge bomen. De struiken van het struweel verkiezen de rand van het bos, waar meer zon komt. De onderbegroeiing wordt minder dicht en op de bodem groeien lage kruidachtigen, varens en mossen. Met het bos bereikt de successie haar hoogtepunt en de natuur een vorm van evenwicht.

SUCCESSIE EN GROENVORMEN IN JE TUIN

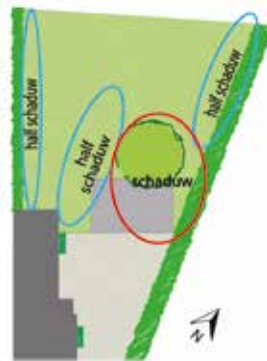
De verschillende groenvormen in je tuin hebben allemaal een verband met een van de successiestadia uit de natuur.

bloemenakker	pioniers
moestuin	pioniers
gazon	grasland
bloemenweide	grasland
zoneboder	grasland/ruigte
struikengordel	struweel
haag	struweel
vogelbosje	bos
schaduwborder	bos

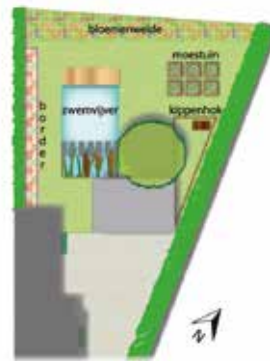
Keuzes, aanplant en beheer

Het hele successieverhaal lijkt misschien ver van je tuin te staan. Toch bepaalt het in grote mate of de keuzes die je maakt bij de inrichting van een tuin succesvol zullen zijn en hoeveel onderhoud de tuin zal vragen. Voor de meeste groenvormen geldt dat ze veel zonlicht nodig hebben, behalve de groenvormen die in het bos thuishoren. Voor een gazon kies je dus voor een zonnige plek. Koste wat het kost een dichte grasmat willen op een schaduwrijke plek is als roeien tegen de stroom in. Het kost veel tijd en moeite en er is geen garantie op succes. Er zal altijd mos tussen het gras groeien. Mos hoeft trouwens geen probleem te zijn. Het is ook het hele jaar lang groen en lekker zacht aan de voeten. Het is alleen niet geschikt om iedere dag op te voetballen. Geen zon in je tuin en liever geen gazon vol mos? Kies dan voor een schaduwborder. Er zijn heel wat mooie planten die geen direct zonlicht verlangen.

ontwerpvoorstel 1

ontwerpvoorstel 2

KIES DE JUISTE GROENVORM!

zon	moestuin
	gazon
	bloemenweide
	zonneboder
	struikengordel
halfschaduw	halfschaduwborder
	struikengordel
	haag
schaduw	schaduwborder

Om nog even bij het gazon te blijven: een grasland bestaat uit grassen en andere graslandplanten. In een bloemenweide vinden we die mix meestal mooi en zien we zelfs liever meer bloemen dan grassen. Het is onlogisch om in het kort gemaaid gazon wél alleen grassen te willen, zonder klaver, madeliefjes of boterbloemen. Die horen er nu eenmaal ook bij. Je kunt er in het onderhoud van je gazon wel rekening mee houden. Door er voor te zorgen dat de grassen voldoende voedingsstoffen krijgen, zijn ze sterker in concurrentie met de andere graslandplanten. Gebruik een mulchmaaier of maai wat vaker met een gewone maaier en laat het maaisel liggen. Zo voorkom je dat de bodem verschaalt. →

Nog een voorbeeld: bij de aanplant van een border houd je rekening met de uiteindelijke grootte van de gekozen planten. De nog jonge exemplaren vullen nog niet meteen de ruimte en een deel van de bodem blijft dus onbedekt. Ideale omstandigheden voor pionierplanten. Veel van die pioniers zien we echter liever niet in de tuin: melganzenvoet, knopkruid, straatgras ... Om de ongewenste pioniers voor te zijn, kun je de open ruimte in een nieuwe border inzaaien met een akkerbloemenmengsel. Kamille, klaprozen en korenbloemen zullen dan het eerste jaar de border opvullen en kleur geven. Deze eenjarigen verdwijnen vanzelf als de vaste planten een aaneengesloten begroeiing vormen.

Ontwerp, planning en aanleg

Bij het ontwerp komt meer kijken dan beplanting alleen. Waar komen oprit, paden en terrassen? Weke materialen gebruik je daarvoor? Met de juiste keuze heb je er jarenlang plezier van en nauwelijks onderhoud. Hierover lees je meer in een volgende *Seizoenen*. Houd bij de aanleg van je tuin ook rekening met een logische planning. Eerst leg je de verhardingen aan. Daarna komen de grotere, houtige gewassen: hagen, grote struiken en bomen. Die plant je op het moment dat ze in rust zijn, tussen november en februari. En als het niet vriest natuurlijk. April is de grasmaand, een ideaal moment dus om gras te zaaien. Ook de borders met vaste planten kun je in april aanleggen.

Ecologisch tuinontwerp

Een ecologisch tuinontwerp combineert de wensen van de bewoners, de lokale situatie én de kennis van natuurlijke processen in een mooie tuin die zonder hocus pocus tot een gezonde groene oase kan uitgroeien. Nog meer weten over hoe je dit aanpakt? Het Velt-boek *Stappen naar een ecologische tuin: aanleg en beheer* helpt je verder op weg. Met de plantenzoeker van Velt vind je bovendien planten die geschikt zijn voor jouw tuin: www.velt.nu/plantenzoeker.

Stappen naar een ecologische tuin

ISBN: 9789080662278 – 288 p.

Velt-ledenprijs: € 31,50 (excl. verz.)

Koop het boek bij je lokale afdeling of via

www.velt.nu/publicaties

Zonder is
gezonder!